

Lonicera kamtschatica - kamčatská borůvka (borůvka jarní)

Pěstitelská charakteristika, nároky na půdní a klimatické podmínky

Díky vysoké mrazuvzdornosti, odolnosti květů k mrazům, nízkým nárokům na teplo je možné je pěstovat i v otevřené krajině. Vhodnější je prostředí se zvýšenou vzdušnou vlhkostí a dobře zavlažované půdy, kde se získává kvalitní úroda. Květy nepoškozuje mrazy do - 8 °Celsia. Během vegetačního klidu, rostlina snáší mrazy až - 40 °Celsia. Přednostně vyžaduje vlhčí a světlejší prostředí, ale snáší i krátkodobé zastínění.

Pro dokonalé opylení se doporučuje výsadba alespoň dvou (lépe tří a více) odrůd.

Zimolez není poškozován chorobami ani škůdci, jen někdy trpí skvrnitostí listů, nevyžaduje doplňkové hnojení. V našich podmínkách kvetl v roce 2015 již 1. dubna, což je o měsíc dříve než v jeho domovině.

Zimolez vyžaduje půdu písčitohlinitou až hlinitou s pH 5,5 až 7,0, ne vysychavé, na slunném stanovišti a s dostatkem vláhy. Pokud rostlina trpí suchem, plody jsou drobnější a nevýrazné chuti, přírůstky jsou krátké. Hladina podzemní vody má být do jednoho metru. Záhon by měl být chráněn proti silným větrům. Nadmořská výška není rozhodující. Při předčasném kvetení pro časný nástup vyšších teplot koncem zimy s následným ochlazením bývají květy nedostatečně opyleny pro nepřítomnost hmyzu. Na suchost půdy a ovzduší reagují rostliny menšími rozměry plodů, snížením kvality chuťových vlastností, zkrácením doby růstu výhonů a také zmenšením počtu základních pupenů.

Vhodný pěstební tvar je keř, roste středně bujně, vzpřímeně, v plné rodivosti až mírně rozložitý. Spon výsadby je nejčastěji 2,5-3,0 x 1,0 - 1,5m. Nejvhodnější termín výsadby je na podzim. Do rodivosti nastupuje již v druhém až třetím roce po vysazení. Průměrná životnost keřů je 20 až 25 let.

Opylovací poměry

Květy zimolezu obsahují zelenou kulatou bliznu a pět tyčinek s velkými žlutými prašníky. Zimolez je cizosprašný, opylení zajišťují čmeláci, včely, ale i vosy. Květy tvoří dvoukvětá soukvětí, což umožňuje vytváření plodů i za nepříznivého počasí. Všichni autoři tvrdí, že stačí opylení jen jednoho květu v dvojici aby oba vytvořily bobule.

Agrotechnika trvalých výsadeb

Před výsadbou půdu zpracováváme poměrně mělce, zpravidla do hloubky 0,10 - 0,20m. Lépe vyhovuje zvýšená vzdušná vlhkost a dobře zavlažovaná půda. Zvýšení vlhkosti půdy i vzduchu podporuje velikost plodů. Vysazujeme dvouleté sazenice, vysoké 0,3 - 0,4m, se 4 až 5 výhonky, kořeny dlouhými 0,2 - 0,25m, tloušťka kořenového krčku 7 - 10mm. Při vysazování má být kořenový krček 30 - 40mm pod úroveň půdy. Vysazujeme na dobře osvětlené místo do jámy s rozměry 0,5 x 0,5 x 0,4m, ve sponu 0,8 - 1,0m x 1,5m. Výhonky zkracujeme pouze v případě poškození kořenové soustavy. Na dno jámy se rozloží 20cm vrstva dobře odleželého chlévského hnoje nebo kompostu. Sazenice dobře zavlažíme a půdu kolem utlačíme. Povrch pokryjeme černou netkanou textilií nebo nasteleme mulčem. Ošetřování půdy do dozrání plodů spočívá v kypření a odstraňování plevelů. V době zrání plodů se přerušuje kypření, které opět zintenzivňujeme po sklizni v druhé polovině července. Po opadu listů na podzim provedeme základní zpracování půdy do hloubky 0,1 - 0,12m. Organické hnojiva používáme každé 2 - 3 roky, každoročně však mulčujeme rostliny rašelinou nebo rozloženým hnojem, čímž udržujeme vláhu v půdě a zabráňujeme růstu plevelů.

V období plodnosti tvoří keře zimolezu zahuštěnou korunu, která se řezem prosvětluje. Ořezáváme zavěšené větve po obvodu keře, čímž udržujeme jeho vzpřímený růst. Na zmlazení lze použít radikální řez nad rozvětvlující se částí keře. Na jednom stanovišti můžeme zimolez pěstovat 20 - 25 let.

Výživa a ošetřování zimolezu

Pro dobrý kondiční stav zimolezu můžeme porost přihnojit vícesložkovými průmyslovými hnojivy. Doporučují se bezchloridové formy hnojiv. Při ošetřování je důležité udržet půdu bez plevelů. Důležitou podmínkou stabilní úrody a plodů dobré kvality je udržování vláh v horní vrstvě půdy tj. 0,35 až 0,40m. Při jarní výsadbě se dává 50 - 70g superfosfátu a 20-30g draselné soli. Hnojiva se pečlivě promísí s vrchní vrstvou půdy. Minerálními hnojivy se rostliny přihnojují 2 až 3 krát za vegetační období, na jaře během tvorby pupenů 20 - 30g dusíkatých hnojiv, v létě 10g dusičnanu amonného, 15 - 20g superfosfátu na m². Na podzim se aplikují pouze fosforečná a draselná hnojiva po 15g na m². V době vegetace půdu ošetřujeme kypřením a pletím. Aby se udržovala vláha pod keři, je vhodné na jaře provést nastýlku mulčem.

Závlaha

Průměrný úhrn srážek za rok by měl být do hloubky 0,30 až 0,40m, což představuje jednorázovou závlahovou dávku 25 až 40mm/m². První závlahová dávka je potřebná v době květu nebo těsně před ním, další dvě dávky vyžadují v období intenzivního růstu plodů a účinná je i závlaha po sklizni. Sklizně se závlahou se zvyšují o 20 - 60%.

Rodivost

Zimolez začíná plodit ve třetím až čtvrtém roce svého života. Úrodnost se zvětšuje pomalu. V závislosti od odrůdy ve třetím roce po vysazení představuje sklizeň plodů od 30 - 200g na keř. V pátém roce je to 0,5 - 1kg. Po šestiletém pěstování je to kolem 1kg z keře. Podle výzkumů na Sibiři, úrodnost keřů ve věku 10 - 15 let dosahuje 3 - 5kg plodů z keře.

Rozmnožování zimolezu

Nejnámější způsoby rozmnožování se využívají semenem nebo řízkováním. Rozmnožování semeny je podmíněno stratifikací semene. Nejdříve však se semena získávají tak, že zralé plody se vloží do sáčku z gázy a zlehka se stlačí. Získaná šťáva se vsákne do gázy, gáza se obrátí a semena se smyjí slabým proudem vody. Po promytí se suší 24 hodin na vzdušném místě. Uchováváme je při pokojové teplotě. Takto ošetřená semena si udrží klíčivost 3 - 4 roky. Semena se stratifikují ve vlhkém písku nebo mechu při teplotě 0-5 °Celsia po dobu 30dní. Semeno můžeme takto připravené ihned vysévat do připravených nádob se substrátem. Doba klíčení je cca 20 dní. Vzešlé semenáčky pravidelně zaléváme a na podzim, kdy dosáhnou výšky 80-100mm je vysazujeme na záhon. Porovnáním termínu výsevu semen se zjistilo, že k výsadbě jsou vhodné semenáčky letního výsevu, z nichž ve třetím roce po výsadbě do rodivosti vstoupilo 86% semenáčků, zatímco u sazenic podzimního a jarního setí se první plody ukázaly až na čtvrtý rok.

U vegetativního množení je nejvhodnější množení zelenými řízků v zamlženém prostředí s relativně vysokou vlhkostí vzduchu. Zelené řízků v délce 0,12 až 0,15m s 3 - 4 páry listů odebíráme z letorostů, které ukončily svůj růst. Vysázíme je do substrátu ve sponu 0,15 x 0,1 m. Za teplého počasí zaléváme i 5krát denně. Kalus se vytváří za 10 dní, kořínky za 12 dní. Zakořeněné výhonky ponecháme jeden až dva roky na místě vysazení. Jako další způsoby vegetativního rozmnožování se provádí horizontálním hřížením, dělením keře a použitím polodřevitých řízků z bazální, střední a apikální části letorostu. Dřevěné řízků odebíráme během vegetačního klidu, začátkem zimy. Obecně se konstatuje, že řízků získané z apikálních částí letorostů dřevin zakořeňují lépe než z bazální části. Využíváme jednoleté výhony, ze kterých se nařežou 0,12 až 0,15m dlouhé řízků. Během zimy je uskladníme ve vlhkém prostředí a na jaře se provádí výsadba na záhony.

Význam pěstování zimolezu

Obsahem vitamínů a biologicky účinných látek patří zimolez mezi rostliny s důležitými léčebnými a dietetickými vlastnostmi.

Bobule byly odpradáva využívány v lidovém léčitelství. Doporučují se jako antisklerotikum, tedy prostředek pro zpevnění vlásečnic při srdečně-cévních onemocněních, hypertonii (vysoký krevní tlak), krvácení. Používají se také jako stomachikum při poruchách žaludku a zažívacího ústrojí, také jako tonikum díky vysokému obsahu vitamínů.

Bobule se vyznačují vysokým obsahem antokyaninů a polyfenolických složek, které jsou zdraví prospěšné jako antioxidační látky.

Pro jejich vysokou stabilitu tmavě červených pigmentů - je toto ovoce velmi vhodné pro výrobu džusů, šťáv i přibarvování jiných potravinářských výrobků.

Zimolez je dobrou medonosnou rostlinou. Může se pěstovat jako dekorativní rostlina buď jednotlivě, ve skupinách nebo do živého plotu. Husté keře jsou vhodné pro hnízdicí ptactva, což je přínosem z hlediska ekologie. Proto ho můžeme zařadit mezi ekologické druhy.

Díky nepřítomnosti škůdců a chorob, poskytuje výbornou možnost úspěšného pěstování v organické kultuře.

Také se uvádí, že v Japonsku mají vyvinutou širokou a zajímavou nabídku produktů ze zimolezu, takových jako míchané bonbony, džemy, želé, jogurty, ovocné koláče, džusy, víno, kandované ovoce, žvýkačky, čaj, těstoviny plněné zimolezem. Tyto výrobky jsou prezentovány v atraktivních baleních a jsou vysoce ceněny.

Využití zimolezu

Plody zimolezu se využívají čerstvé, zpracované na šťávu, džem, kompoty, tonizující nápoje, případně se z nich získává ovocné víno. Při těchto výrobních procesech se snižuje kvalita plodů a proto doporučuje mrazení plodů v celosti, při tomto způsobu zpracování si plody zachovávají maximum nutričních hodnot.

Hlavní cenná vlastnost je, že zimolez má nejčasnější dozrávající plody, o 7 - 14 dní dříve než jahody.

V národní medicíně se využívají větvičky, listí i plody. Větvičky a listí se sklízí v době květu a plody v období plné zralosti. Odvar z větvíček má močopudné účinky, odvar z listů se využívá při angínách, má antiseptické účinky. Práškem z listů se zasypávají rány.

V lidovém léčitelství se plody využívají při léčení malárie, chudokrevnosti, na upevňování cév, při léčení srdečně-cévních chorob, stejně se využívají jako močopudný prostředek a při poruchách trávení.

Bobule jsou také významným zdrojem anthokyanových barviv, které se nacházejí hlavně ve slupce, méně v dužině. Barvivo získané z plodů se využívá na přibarvování alkoholických a nealkoholických nápojů a marmelád.

V závěru lze konstatovat, že zimolez kamčatský je velmi perspektivní druh čemuž nasvědčuje i ta skutečnost že další hybridy tohoto zimolezu jsou připraveny do Státních odrůdových zkoušek.